

Gods liefde tot Israël

8

Raymond R. Hausoul

Ik heb jullie liefgehad,' zegt Jahweh; maar jullie zeggen: 'Waarin hebt U ons liefgehad?' 'Is Esau niet Jakobs broer?' fluistert Jahweh, 'toch heb Ik Jakob liefgehad en haatte Ik Esau. Ik maakte zijn bergen tot een woestenij en gaf zijn erfdeel aan jakhalzen van een woestijn.' En als Edom zegt: 'Wij zijn verwoest, maar wij zullen de woeste plaatsen herbouwen.' Zo zegt Jahweh van de legermachten: 'Laat hen bouwen, Ik zal het slopen en men zal hen noemen: "Gebied van de slechtheid en het volk waarop Jahweh verolgen is voor eeuwig." En als jullie ogen het zien, zullen jullie zeggen: "Jahweh zij groot gemaakt boven het gebied van Israël!"' (Ml1:1-5)

Gods beloften

Toenames van zure onvruchtbare bodems, plaatselijke overstromingen, wervelwinden, orkanen, tornado's, aardbevingen en oogsten die mislukken. Het zijn gebeurtenissen waar de mensen tegenwoordig bang voor zijn, maar waar men ook vroeger voor vreesde. Voor de gelovige in Israël werd op dat moment de vraag actueel: 'Waar is de liefde van God?' En de hedendaagse mens kwam uiteindelijk op de gedachte: God heeft Zich teruggetrokken van deze planeet, of: God is dood.

Door de moeilijkheden rondom ons worstelen we met de schijnbare tegenspraak tussen Gods liefde en Gods belofte. De abstracte koude God is dan vaak de sobere oplossing. Zo was dat al het geval in de tweede eeuw na Christus. In die tijd beweerde de ketterse Marcion dat God volledig vrij was van emoties of gevoelens. De God van Marcion was volledig apathisch. Velen denken vandaag net zoals Marcion. Ook het volk Israël worstelde met deze gedachten. Opnieuw moest het eraan herinnerd worden dat God hen liefhad. Voor God lag die liefde voor het oprapen, maar het volk zag het niet.

Een boodschap van liefde

De boodschap van de profeet Maleachi begin niet met het oordeel. De profeet start bij Gods liefde voor het volk Israël: 'Ik heb jullie liefgehad.'

Deze uitspraak staat helemaal vooraan en doordrenkt het hele boek. Het is de basis waarop alle andere uitspraken van de profeet rusten. "Ik heb jullie liefgehad," zegt Jahweh; maar jullie zeggen: "Waarin hebt U ons liefgehad?" "Is Esau niet Jakobs broer?" fluistert Jahweh, "toch heb Ik Jakob liefgehad en haatte Ik Esau. Ik maakte zijn bergen tot een woestenij en gaf zijn erfdeel aan jakhalzen van een woestijn."

Het doel en de hoop voor Israël zijn zichtbaar in Gods karakter en liefde. Liefde betekent: zich toewijden en vasthouden aan iemand, iemand achterna gaan of iemand ontdekken en uitkiezen boven anderen. Echte liefde is onvergankelijk. Ze verbindt twee personen voor eeuwig aan elkaar. Deze liefde is niet passief of enkel innerlijk aanwezig, ze komt duidelijk op een actieve wijze tot uitdrukking. 'De liefde is een vlamvend vuur, een laaiende vlam. Zeeën kunnen haar niet doven, rivieren spoelen haar niet weg.' (Hl8:6). Gods liefde waarop Maleachi wijst is in de hele geschiedenis van Israël op een duidelijke wijze zichtbaar geworden. Israël was kostbaar en waardevol in zijn ogen (Js43:4). Met een eeuwige liefde hield Hij van dit volk (Jr31:3). En zelfs later toen het volk zich van Jahweh afkeerde en de afgoden achterna liep, zei Jahweh: 'Ach Efraïm, hoe zou Ik je ooit kunnen prijsgeven? Hoe zou Ik je kun-

nen uitleveren, Israël? Zou Ik je prijsgeven als Adma, je laten ondergaan als Seboïm? Mijn hart wordt verscheurd, door barmhartigheid word Ik bewogen. Ik zal mijn toorn laten varen en Efraïm niet opnieuw te gronde richten. Want God ben Ik, en geen mens, Ik ben in jullie midden, Ik ben heilig, Ik zal niet meer in woede ontsteken' (Hs11:8-9).

In het hele Oude Testament vinden we als een rode lijn Gods bijzondere liefde voor Israël, zijn oogappel. Al vanaf de roeping van de aartsvaders wordt die liefde openbaar (Dt4:37; vgl. 10:15; 2Kr20:7; Js41:8-10). En later, bij de verlossing uit Egypte, openbaart Jahweh dat expliciet aan zijn volk: 'Het is niet omdat jullie talrijker waren dan de andere volken dat Hij jullie lief kreeg en uitkoos – jullie waren het kleinste van allemaal! Maar omdat Hij jullie liefhad en Zich wilde houden aan wat Hij jullie voorouders onder ede had beloofd, heeft Jahweh jullie met sterke hand bevrijd uit de slavernij, uit de macht van de farao, de koning van Egypte' (Dt7:7-8). Er is geen enkele oorzaak vanuit het volk Israël voor het ontvangen van Gods liefde. Pure genade leidde God ertoe om Israël lief te hebben. Die liefde was geen cadeau voor Israëls ijver of dienstbaarheid. Volstrekt niet. Juist Maleachi toont ons de ondankbaarheid en zonde van het volk tegenover God (vgl. Gn25:23; Rm9:10-13).

Jahwehs liefde betwist

Toch leek het alsof de teruggekeerde ballingen voldoende reden hadden om te twijfelen aan de liefde van Jahweh. De proclamatie van Gods liefde klonk immers uit de profetenmond in een tijd van onvervulde beloften, politieke afhankelijkheid en maatschappelijke en economische nood. Het was duizend jaar geleden dat God hen verlost had uit Egypte en hun een land van melk en honing had beloofd. En het volk had gezien hoe God niet alleen zijn volk uit Egypte had bevrijd, maar ook koning Kores had bewogen om zijn volk uit de ballingschap te laten terugkeren naar Jeruzalem. Het had de bevrijdende hand van God meerdere keren ervaren. Maar toch, door de moeilijke omstandigheden en misoogsten (Ml3:11-12) kwamen er bij de teruggekeerde ballingen twijfels over Gods beloften op. Het leek erop dat de ultieme zegen uitbleef die God door zijn profeten aan het volk had voorgezegd (2:17; 3:13-15). Misoogst en hongersnood was hetgeen de klok sloeg! Kon men onder die omstandigheden nog aannemen dat God zijn volk liefhad? De profeet geeft de gedachten van het volk weer: 'Waarom hebt U ons liefgehad?' Kun je je voorstellen dat je kind nadat je alles voor hem of haar gedaan hebt, deze woorden op een bepaalde dag tegen je uitsprekt? Hoe zou je op zo'n moment reageren? Maar kijk eens hoe God reageert. Hij herinnert zijn volk opnieuw aan zijn liefde. Wat een reactie! Onbeschrijfelijk! Zacht fluistert de Heer: 'Is Esau niet Jakobs broer?' God heeft de aartsvader Jakob en zijn nageslacht liefgehad – in tegenstelling tot Esau en zijn nageslacht. Israël werd tot aan de tijd van Maleachi bewaard, Esau verworpen.

Liefde en haat

Zag Israël de liefde van Jahweh nog? Hadden ze er nog oog voor? Kijk eens in de geschiedenis, zegt de

profeet. 'Al voor ze geboren waren en nog niets goeds of slechts gedaan hadden, werd haar [d.i.: Rebekka] gezegd: "De oudste zal de jongste dienen." Gods besluit blijft namelijk van kracht: God kiest een mens niet uit op grond van zijn daden, maar omdat Hij hem roept' (Rm9:11-12). Welk voorrecht had Jakob nu vanuit zichzelf tegenover Esau? God hield echt geen rekening met zijn positie als tweede nakomeling (Gn25:25), de sympathieën van zijn ouders (vs28) of zijn goede werken (vs29-34). De keuze had echt niets te maken met astrologische zaken, zoals de Manicheeërs dachten of met verdienste die God al van tevoren had gezien, zoals Pelagius dacht. Alleen Gods eigen liefde vormde het besluit om Jakob uit te kiezen. En die keuze werd gemaakt voordat Jakob en Esau geboren waren en voordat zij ook maar iets hadden kunnen doen. De verkiezing van Jakob boven Esau was geworteld in een absolute liefde die we niet rationeel in kaart kunnen brengen.

God had Esau rijk gezegend (Gn27:39-40), maar nu bij het schrijven van het laatste profetische boek in het Oude Testament moest de Heer zeggen dat Hij Esau had gehaat: 'Esau haatte Ik.' De kernvraag is hoe we de tegenstellingen 'liefde' en 'haat' moeten opvatten. Velen komen met deze begrippen hier niet goed uit de voeten. Bij God bestaat er toch geen 'aanzien des persoons' (1Pt1:17)? In het verleden heeft men erkend dat de Hebreeuwse woorden voor 'liefhebben' (Hebr. *'achav*) en 'haten' (Hebr. *sháné*) als technische termen (*terminus technicus*) gebruikt werden in oosterse verbondsteksten. Het 'liefhebben' wijst dan op het accepteren van een verbond en het 'haten' op het afwijzen van dat verbond. Jahweh zou dan in het verleden Jakob hebben uitgekozen als kanaal van zijn zegen en Esau zou de tweede plaats hebben ontvangen. Die woordbetekenis vinden we ook terug

in de geschiedenis van de aartsvader Jakob: 'En hij ging ook in tot Rachel, en had ook Rachel liever dan Lea; en hij diende bij hem nog andere zeven jaren. Toen nu Jahweh zag, dat Lea gehaat was, opende Hij haar baarmoeder; maar Rachel was onvruchtbaar' (Gn29:30. SV). Esau zou dus minder geliefd zijn dan Israël. Toch is deze verklaring een verlegenheidsoplossing om het mogelijke doctrinegevaar van een zogenaamde uitverkiezing tot verwerping te omzeilen.¹ We moeten echter voorzichtig zijn om te snel een verbinding te zien tussen 'liefde' en 'verkiezing tot het eeuwige leven' of 'haat' en 'verkiezing voor de eeuwige rampzaligheid' – waarbij de Schrift sowieso al nergens spreekt over een eeuwige verwerping. Deze woorden zeggen niets over de eeuwige toestand van een persoon, ze wijzen enkel op de weg waarop die persoon zich bevindt. Ook uit het 'geliefde' volk Israël is niet iedereen gered voor het eeuwige leven. Het gaat hier trouwens verder dan enkel een contrast in technische termen tussen 'haat' en 'liefde'. Juist de beschrijving die op deze uitspraak volgt, toont dat God het nageslacht van Esau niet alleen maar een tweede plaats heeft gegeven, maar echt gehaat heeft: 'Ik maakte zijn bergen tot een woestijn en gaf zijn erfdeel aan jakhalzen van een woestijn.' En verder zegt vs4 dat God de landstreek van Edom 'gebied van de goddeloosheid' zal noemen. Er is niets in de tekst dat erop wijst dat we beide begrippen dus technisch moeten opvatten.

Maar er is wel heel veel in deze tekst dat ons de liefde van God voor Israël opnieuw toont. Niet de haat van Jahweh voor Edom is abnormaal, maar zijn liefde voor Israël. Gods haat voor Edom was nog wel begrijpelijk, maar zijn liefde voor Israël gaat het verstand ver te boven. Opnieuw wordt die liefde hier duidelijk. En opnieuw zien we hoe God mensen beschermt die eigenlijk verloren

moesten gaan. Pure genade. Heerlijke liefde. Zelfs nog bij de laatste profeet van het Oude Testament hangt Gods liefde als een spandoek boven de geschiedenis van het volk. Ondanks de vreselijke zonden en onverschilligheid waarin de teruggekeerde ballingen verkeren, blijft God trouw aan zijn beloften en aan zijn verbond met Israël.

Verwoeste steden

Maleachi beschrijft Edoms verwoesting om Israël opnieuw te wijzen op de liefde die God voor hen heeft. God doet aan Edom geen onrecht! Omdat Esau zich niet wilde buigen onder Gods orde wordt het het volk waarop Jahweh eeuwig vertoornd is. Die toorn zien we diverse keren terug in de profeten die het oordeel over Esau verbinden met de zegen voor Jakob. Edom lijkt trouwens ook de grootste vijand van Israël te zijn en wordt zodoende gezien als een type van de vijand van God. 'Net zoals Esau zijn eerstgeboorterecht verachtte (Gn25:34), zijn de Edomieten een type van diegenen die Gods voorstel van genade verachtten.'² Zo maakten Esau en zijn nageslacht zich vanaf het begin schuldig aan Godsverachting, afgoderij en keerden ze zich tegen Gods uitverkoren volk Israël. God zegt daarom dat Hij Esau haat. Hij zal het oordeel brengen over Esau, en Israël beschermen. Niet omdat Israël die bescherming verdiende, maar omdat God trouw is aan zijn belofte! Zo stelt Hij Edoms gebied tot een verwoesting: 'Ik maak van het Seirgebergte een verlaten woestenij waar niemand meer doorheen zal trekken. Je berghellingen zullen bezaaid zijn met doden en gewonden; op je heuvels, in je dalen en in al je rivierbeddingen zullen de lijken liggen van hen die door het zwaard zijn geveeld. Ik maak van jou voor altijd een woestenij met verlaten steden, en je zult weten dat Ik **Jahweh ben**' (Ez35:7-9). 'Er zijn geen edelen meer over om het koning-

schap te bekleden, alle vorsten zijn verdwenen. Dorens overwoekeren de burchten, onkruid en distels de vestingen. Het land wordt het domein van jakhalzen, de woonplaats van struisvogels. Het is de ontmoetingsplaats van woestijndieren en hyena's, bokken meten daar hun krachten. Lilit zoekt er rust en leeft er ongestoord. Daar nestelt de pijlslang, ze legt er eieren en gaat er broeden, ze broedt ze in haar eigen schaduw uit. Daar verzamelen zich buizerds, ze komen er in paren bijeen' (Js34:12-15).

Op welk moment Jahweh dit gebergte tot een verwoesting stelde is onbekend. Buiten de Bijbel vinden we weinig gegevens over de geschiedenis van Edom. De meeste uitleggers denken hier aan de tijd van de Babylonische invasie in Jeruzalem door Nebukadnessar en Nabonidus (605-586 v.Chr.). In die tijd werd Edom echter niet aangevallen en kon het zijn informatie doorgeven aan de vijand en daarbij de vluchtroutes van de Israëlieten versperren. Ook de Joodse geschiedschrijver Flavius Josephus schrijft enkel dat Nebukadnessar in 582 v.Chr. tijdens een veldtocht tegen Syrië en Egypte ook de Ammonieten en Moabieten onderwierp (*Joodse Oudheden* X.9.7). Nergens lezen we echter bij Flavius dat Edom ook onderworpen werd. Ondanks het feit dat de Edomieten niet belegerd werden en zich daardoor konden verblijden over het lot van Jeruzalem (Ps137:7; Kl4:21; Ez25:12vv.; 35:1vv.; Ob:10-16), vond hun eigen verwoesting ongeveer vijf jaar later plaats (vgl. Jr27:1vv.; 49:7-22; Ez32:29). Hun toekomst lag niet in hun eigen hand, maar in de hand van Jahweh, de God van Israël. Maleachi lijkt er in vs4 op te wijzen dat Edom zijn woeste plaatsen wilde opbouwen en Jahweh deze zou afbreken. Dit gegeven wijst op een later tijdstip. We kunnen daarom hier denken aan de Nabateeërs die Edom aanvielen in de zesde eeuw, het

langzaam veroverden en gedurende een periode van minstens een eeuw actief bleven in Edom (1Mb5:25). In 312 v.Chr. werd Petra vervolgens de hoofdstad van de Nabateeërs. Door hun veroveringen veranderde het gebergte in puinhopen en werd het een woning voor de uilen (Js34:6,11). De Edomieten hadden gejuicht over de val van Jeruzalem, maar nu trof het rechtvaardig oordeel van Jahweh ook hen zodanig dat het een teken werd voor Israël.

Jahweh zij groot gemaakt

Jakobs steden werden verwoest, maar herbouwd; die van Edom verwoest, maar nimmer weer opgericht. 'Het blijft er branden, dag en nacht, voor eeuwig stijgt de rook er op. Het land ligt verloren, tot in het verste nageslacht, nooit zal iemand het nog betreden' (Js34:10). Edom kreeg geen eigen volksbestaan meer na de dagen van Maleachi. Zijn val is definitief. De verwoesting permanent! Het land dat God niet vreest en benoemd moet worden als 'gebied van de slechtheid', heeft geen toekomst. Het woord dat tegenover dat van Edom staat, is een woord van de God die hoog boven alle machten en krachten staat en die volbrengt wat Hij besluit. In tegenstelling tot Juda en Jeruzalem, waarop Jahweh slechts een korte tijd vertoornd was, zal Edom het voorwerp van Gods toorn blijven. Het zal afgebroken en genoemd worden: 'land van de goddeloosheid' en 'volk waarop Jahweh verolgen is tot in eeuwigheid'. Wat een contrast zal dit land dan vormen met Israël, waarover Jahweh zal zeggen: 'Mijn oogappel' (Zc2:12). Het lijden van de rechtvaardigen zal een heerlijk einde hebben; al hun leed wordt weggenomen en hun droefheid in blijdschap verkeerd. Want juist deze rechtvaardigen heeft Jahweh lief. Hij noteert in zijn denkboek hun daden en heeft als grootste verlangen dat het volk Israël een afspiegeling is van de Rechtvaar-

dige. Dat is zijn passie. Daarom laat Hij Israël niet los, want Hij weet wat er uit dit volk kan worden. Het oordeel over Edom werd vervuld. Uiteindelijk zullen de Israëlieten erkennen en met eigen ogen zien, dat Jahweh groot gemaakt is vanuit het land Israël. Na de tijd van Maleachi hielden de Edomieten op als volk te bestaan. Door de Nabateërs werden ze uit hun land verdreven. De meeste Edomieten vluchtten daarop naar het zuiden van Juda. Dit gebied werd later bekend als Idumea (1Mb4:61; 5:65). Judas de Makka-beër versloeg de Edomieten echter in 185 v.Chr. (1Mb5:3,65; 2Mb10:15vv.). Vijftig jaar later voelde de Idumeeër Johannes Hyrcanus zich vervolgens verplicht om zich te laten besnijden en de Torah te onderhouden. Antipater werd door de Romeinse keizer Julius Caesar aangesteld als gouverneur van Judea en zijn zoon Herodes de Grote slaagde er vervolgens in om van de Senaat van Rome de koningswaardigheid te ontvangen. In 37 v.Chr. veroverde Herodes Jeruzalem en begon hij een bloedige regering. Zeventig jaar na de dood van Herodes riep vervolgens Johannes van Gischala, een Zeloof, de hulp van de Idumeeërs in om Jeruzalem te veroveren. Simon van Gerasa viel echter Idumea binnen en verwoestte het land. Ondanks alle verzet werden de Idumeeërs verstrooid en kwam aan hun bestaan als volk een definitief einde, zoals de profeten hadden voorgezegd.

Israëls hoop

Israël bleef bestaan. De God van de geschiedenis ging verder met hen. Ondanks dat er na de boodschap van Maleachi vierhonderd jaren van stilzwijgen aanbraken, waardoor de Joden zelfs dachten dat de heilige Geest Israël verlaten had, ging God verder met zijn volk.³ Hij stuurde zijn Messias naar dit volk, en de Heer Jezus liet Zich er-

door kruisigen. Maar zijn beloften bleven, zijn verlangen om dit volk te gebruiken tot zegening voor alle volkeren werd niet uitgeblust. Eeuwen later zou de apostel Paulus opnieuw de oude profeet Maleachi citeren en de gelovigen opnieuw op Gods beloften en zijn plan met Israël wijzen (Rm9:13). En de reden waarom Hij Israël nog steeds liefheeft, is omdat Hij zijn genadegaven en beloften aan hen wil vervullen. God neemt zijn genade

niet terug. Zijn liefde blijft bestaan. Als Hij ooit iets onvoorwaardelijk beloofd heeft, zal Hij het ook vervullen. God houdt van Israël en zal van dit volk blijven houden. Hij gaf het een bijzonder voorrecht (Rm9:4-5), Hij riep hen om zijn volk te zijn (Js48:12) en wilde zijn liefde schenken aan degenen die die liefde wilden ontvangen. Straks, in de toekomst, zal het ongehoorzame Israël opnieuw begenadigd worden en zal de Messias tot hen komen. Zo mag de gelovige Israëliet vasthouden aan een God die hem liefheeft, ondanks wat er om hem heen gebeurt. Dat vraagt soms moed van de rechtvaardige. Moed om met open ogen vast te blijven houden aan Gods karakter. De God die de geschiedenis bestuurt, is namelijk de God in de kribbe te Betlehem en aan het kruis van Golgota. Zo herkennen we dat in het centrum van de geschiedenis van Israël niet een *Arc de Triomphe* staat, maar een kruis waarachter het licht van Gods liefde straalt. ■

1. Berkouwer. *De Verkiezing Gods* (Kampen, Kok, 1955), 77.
2. E.H. Merrill. *An Exegetical Commentary. Haggai, Zechariah, Maleachi* (Chicago: Moody, 1994), 392.
3. Babylonische Talmoed, traktaat *Sanhedrin* 11a.